

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ανάμεσα στις νέες τεχνολογίες, η εκρηκτική ανάπτυξη της επιστήμης της πληροφορικής κατέχει προνομιακή θέση και έχει ανοίξει παγκοσμίως νέους ορίζοντες για τις υπηρεσίες υγείας, δημόσιας διοίκησης, εκπαίδευσης, έρευνας και επικοινωνίας. Το Διαδίκτυο έχει αναδειχτεί σε ένα εξαιρετικά σημαντικό μέσο για προσωπική επικοινωνία, ακαδημαϊκή έρευνα, ανταλλαγή πληροφοριών και ψυχαγωγία.

Ενώ, όμως, τα θετικά στοιχεία του Διαδικτύου είναι πασιφανή, αυξάνεται διαρκώς η ανησυχία για την ανάπτυξη παθολογικών συμπεριφορών σε σχέση με αυτό. Οι επιδράσεις στη σωματική υγεία από την πολύωρη έκθεση στην οθόνη και τον καθιστικό τρόπο ζωής, ο εθισμός στο Διαδίκτυο, στο διαδικτυακό τζόγο και τη διαδικτυακή πορνογραφία, η υπερβολική ενασχόληση των νέων με τα διαδικτυακά παιχνίδια και τις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, η ανάδυση νέων τύπων αντικοινωνικών συμπεριφορών που εκφράζονται με την παρενόχληση, τον εκφοβισμό, το ηλεκτρονικό έγκλημα και τις διαδικτυακές αυτοκτονίες απασχολούν πλέον επιστήμονες διαφορετικών επιστημονικών πεδίων.

Η υψηλή επικράτηση του εθισμού στο Διαδίκτυο στη χώρα μας μπορεί να ερμηνευτεί από το γεγονός ότι ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός των παιδιών και των ενηλίκων στην Ελλάδα ξεκίνησε στο μεγαλύτερο ποσοστό μέσα από την εμπειρική ενασχόληση και όχι ως αποτέλεσμα συντονισμένης μαθησιακής διαδικασίας. Επίσης, ευρέως διαδεδομένη αντίληψη μεταξύ των παιδιών και των γονέων τους είναι ότι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και το Διαδίκτυο

εξυπηρετούν απλώς την ανάγκη των παιδιών για ψυχαγωγία και επικοινωνία. Δεν μπορεί, λοιπόν, παρά να τονιστεί η σημασία της ενσωμάτωσης των Η/Υ και του Διαδικτύου την κατάλληλη στιγμή στη μαθησιακή διαδικασία, ώστε η γνωριμία με τις νέες τεχνολογίες να πραγματοποιείται σε ελεγχόμενο περιβάλλον, με ισορροπημένη παρουσίαση και έγκαιρη ανίχνευση παθολογικών σημείων και συμπτωμάτων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη του παραπάνω στόχου είναι η επίγνωση των κινδύνων κατά τη χρήση του Διαδικτύου και των θεμάτων ασφαλείας των νέων τεχνολογιών, καθώς και η σε βάθος γνώση από τον εκπαιδευτικό και τους γονείς των αιτιών των παθολογικών διαδικτυακών συμπεριφορών.

Είναι διεθνώς αποδεκτό ότι η σχέση των ανθρώπων με το Διαδίκτυο χτίζεται σταδιακά και σε βάθος χρόνου και ότι ο ρόλος της εκπαίδευσης στην ομαλή μετάβαση από την κοινωνία όπως τη γνωρίζαμε μέχρι πρότινος στην κοινωνία της πληροφορίας είναι πολύ σημαντικός. Στη διαδικασία εκπαίδευσης για την ασφαλή, ηθική και ορθολογική χρήση του Διαδικτύου από τα παιδιά και τους ενηλίκους οφείλουν να συμμετέχουν όλοι, τα παιδιά, οι γονείς, το σχολείο και, φυσικά, οι ειδικοί επιστήμονες της διάδρασης των νέων τεχνολογιών με τον άνθρωπο.

Το παρόν βιβλίο μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο οδηγό γνωριμίας με τις παθολογικές συμπεριφορές που αναπτύσσονται στο Διαδίκτυο, με δεδομένο ότι από το συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο λείπουν ολοκληρωμένα συγγράμματα στη χώρα μας. Μπορεί δε να διαβαστεί τόσο από εκπαιδευτικούς όσο και από γονείς.

Επιπλέον, οι παθολογικές συμπεριφορές που αναπτύσσονται στο Διαδίκτυο από ενηλίκους και παιδιά έχουν σημαντικές συνέπειες κοινωνικής, επαγγελματικής και ψυχολογικής φύσης. Οι ειδικοί ψυχικής υγείας καθώς και κέντρα που ασχολούνται ευρύτερα με την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων καλούνται συχνά να στηρίζουν ανθρώπους οι οποίοι αντιμετωπίζουν προβλήματα από την παθολογική χρήση του Διαδικτύου χωρίς να τους το επιτρέπει η πανεπιστημιακή τους εκπαίδευση, αφού κανένα πανεπιστήμιο της

χώρας δεν έχει αναπτύξει εξειδικευμένο πρόγραμμα για τη διαχείριση των νέων προβλημάτων που προκύπτουν, ούτε διαθέτει ειδικά επιστημονικά συγγράμματα. Το ανά χείρας σύγγραμμα φιλοδοξεί να καλύψει το κενό στο συγκεκριμένο επιστημονικό τομέα των παθολογικών συμπεριφορών κατά τη χρήση του Διαδικτύου στη χώρα μας.

Από άποψη δομής, το πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με το κυβερνοέγκλημα και παρουσιάζεται με έντονα βιωματικό τρόπο από το συγγραφέα Μ. Σφακιανάκη, διευθυντή της Υποδιεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, μέσα από την εικοσάχρονη σχεδόν εμπειρία του στο συγκεκριμένο πεδίο. Προτείνονται επίσης και τρόποι πρόληψης του φαινομένου.

Το δεύτερο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην προσέγγιση της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο, η οποία τείνει να λάβει διαστάσεις επιδημίας στις σύγχρονες κοινωνίες, με συγγραφέα το δρα Κ. Σιώμο, ψυχίατρο παιδιών και εφήβων. Το τρίτο κεφάλαιο αφορά την κατανόηση των σύγχρονων διαδικτυακών παιχνιδιών και τον τρόπο με τον οποίο ενδέχεται να επηρεάσουν την ανθρώπινη συμπεριφορά. Την προσέγγιση αυτή επιμελήθηκε ο κλινικός ψυχολόγος Ε. Μακρής.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται η επίδραση του διαδικτυακού τζόγου στους εφήβους και η εξάπλωση του φαινομένου, όπως και μέτρα πρόληψης, από τον ψυχίατρο Γ. Φλώρο. Στο πέμπτο κεφάλαιο αναπτύσσεται το φαινόμενο της διαδικτυακής παρενόχλησης-εκφοβισμού και αναλύονται αιτιολογικοί παράγοντες καθώς και τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου από τη Β. Φισούν, κλινικό ψυχολόγο, σε συνεργασία με τον Γ. Φλώρο, ψυχίατρο. Ακολουθεί στο έκτο κεφάλαιο η επίδραση των διαφόρων ιστοσελίδων στις διατροφικές συμπεριφορές των ανθρώπων, κείμενο που επιμελήθηκε η ψυχολόγος Γ. Χρίστου. Το έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο, ένα κείμενο επίσης του ψυχιάτρου Γ. Φλώρου, επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο οι νέες τεχνολογίες ενδέχεται να επηρεάζουν τον ανθρώπινο εγκέφαλο και, κυρίως, τις ανώτερες γνωστικές λειτουργίες του.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συγγραφείς Β. Φι-
σούν, Γ. Χρίστου και Ε. Μακρή για τη διάθεση των κειμένων τους,
καθώς και τους Γ. Φλώρο και Μ. Σφακιανάκη για τη συμβολή τους
στη συνολική επιμέλεια του έργου.

Δρ Κωνσταντίνος Σιώμος,
Ψυχίατρος παιδιών και εφήβων,
Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης
της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο

ΜΟΡΦΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Στην ενότητα αυτή, λόγω της θέσης αλλά και των εμπειριών μου, θα πρέπει αναγκαστικά να ενσαρκώσω τον «κακό του Διαδικτύου». Θα προσπαθήσω εντούτοις να προσεγγίσω με τρόπο όσο το δυνατόν πιο απλό και κατανοητό την εγκληματικότητα στο Διαδίκτυο (cyber crime) και, με τη βοήθεια πραγματικών γεγονότων, θα τη διαχωρίσω από το έγκλημα μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών (computer crime).

Προτού, όμως, αρχίσω να αναλύω τα του εγκλήματος και των διαδικτυακών συμπεριφορών κάποιων συνανθρώπων μας, που προκάλεσαν κίνδυνο, αλλού περισσότερο κι αλλού λιγότερο, σε φυσικά πρόσωπα αλλά και σε εταιρείες, μέσω υφαρπαγής ή καταστροφής ψηφιακών δεδομένων ζωτικής σημασίας για το μέλλον τους, θα ήθελα να παρουσιάσω επιγραμματικά τα θετικά του Διαδικτύου και, στη συνέχεια, να αναφερθώ στη διαδικτυακή εγκληματικότητα.

Εγώ, ο Μάνος Σφακιανάκης, μέσα από τη δεκαοχτάχρονη εμπειρία μου, η οποία μεταφράζεται σε περίπου πέντε χιλιάδες πεντακόσιες διαδικτυακές έρευνες στα σκοτεινά μονοπάτια του Διαδικτύου, λέω ένα μεγάλο «Ναι» στο Διαδίκτυο, διότι είναι φως και μονόδρομος στην πρόοδο τόσο του ανθρώπου όσο και του πολιτισμού μας. Επειδή κάποιοι έχουν προσπαθήσει να μας δημιουργήσουν αρνητικά συναισθήματα για το Διαδίκτυο, μέσα από σωρεία εγκληματικών πράξεων που διέπραξαν σε αυτό και τις οποίες θα αναλύσουμε παρακάτω, δε σημαίνει ότι πρέπει να το αντιμετωπίζουμε με αρνητισμό.

Προκειμένου να γίνω όσο το δυνατόν πιο σαφής και κατανοητός, φέρνω ως παράδειγμα το ηλεκτρικό ρεύμα που, για να το χρησιμοποιήσουμε, ακολουθούμε κανόνες χρήσης. Όλοι γνωρίζουμε ότι, αν σε μια πρίζα παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, αντί για το κανονικό φως της ηλεκτρικής συσκευής, τοποθετήσουμε ένα καρφί, μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα το ρεύμα θα μας έχει σκοτώσει ακαριαία. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με το Διαδίκτυο. Αν δεν ακολουθούμε τους σωστούς κανόνες χρήσης, οι συμπεριφορές μας ενδέχεται να γίνουν υψηλού κινδύνου, με πιθανές αρνητικές εκβάσεις ακόμα και για την ίδια μας τη ζωή. Σε απολογισμό που έγινε για τις θετικές και αρνητικές πτυχές του Διαδικτύου, διαπιστώθηκε ότι οι πρώτες αγγίζουν το 98% και μόλις 2% είναι οι αρνητικές πτυχές του.

Το Διαδίκτυο, λοιπόν, είναι φως, είναι πρόοδος, είναι το θαύμα του αιώνα που διανύουμε. Ποιος θα μπορούσε να φανταστεί πριν από δέκα χρόνια ότι οποιοσδήποτε χρήστης του Διαδικτύου, απ' οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, θα μπορούσε να επικοινωνεί με άλλο χρήστη ζωντανά, με ήχο και εικόνα, χωρίς να πληρώνει; Ποιος θα μπορούσε να φανταστεί προ ετών ότι σήμερα όλες οι συναλλαγές της παγκόσμιας οικονομίας, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, συναλλαγές οι οποίες μεταφράζονται καθημερινά σε αρκετά τρισεκατομμύρια δολάρια ή ευρώ, θα γίνονταν πλέον από το Διαδίκτυο; Ας σκεφτούμε ότι σε λίγα χρόνια το μεγαλύτερο μέρος των συναλλαγών που αφορούν είτε αγορές προϊόντων (e-shop) είτε αγορές ταξιδιών αναψυχής (e-travel) είτε ενημέρωση ή ακόμα και γνώση/εκπαίδευση θα πραγματοποιείται αποκλειστικά και μόνο μέσω του Διαδικτύου. Επομένως, δεν είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς –και ένα παιδί ακόμα– το μέλλον του Διαδικτύου... με άλλα λόγια, το Ίντερνετ είναι μονόδρομος για όλους και προς όλες τις κατευθύνσεις της ζωής μας.

Σήμερα στη χώρα μας ένας στους δύο κατοίκους χρησιμοποιεί ηλεκτρονικό υπολογιστή και τέσσερις στους δέκα χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, ενώ στις μικρότερες ηλικίες των δώδεκα ως δεκαοχτώ ετών η χρήση του Διαδικτύου αυξάνεται αγγί-

ζοντας το εντυπωσιακό 90%! Αυτό είναι ενδεικτικό της αυξητικής τάσης διείσδυσης του Διαδικτύου στα ελληνικά νοικοκυριά που πρόκειται να συντελεστεί μέσα στα επόμενα χρόνια. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι οι νέοι άνθρωποι είναι το μέλλον κάθε χώρας.

Στη συνέχεια και μετά την παραπάνω συνοπτική παράθεση της θετικής συνεισφοράς του Διαδικτύου, θα μελετήσουμε το διαχωρισμό των εγκλημάτων σε εγκλήματα που τελούνται μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών και σε αυτά που τελούνται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές μέσω Διαδικτύου. Στη χώρα μας το έγκλημα μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών εμφανίστηκε στις αρχές του 1990, όταν το Διαδίκτυο δεν ήταν ακόμα αρκετά διαδεδομένο, ενώ το έγκλημα μέσω Διαδικτύου πρωτοεμφανίστηκε το 1996.

Η καθοριστική διαφορά ανάμεσα στο έγκλημα μέσω του Διαδικτύου και στο έγκλημα μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι ότι το δεύτερο δεν τελείται από το Διαδίκτυο όπως ενδεχομένως θεωρούν μερικοί, ενώ αντίθετα το έγκλημα μέσω του Διαδικτύου τελείται μεν μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, αποκλειστικά όμως με τη χρήση του Διαδικτύου.

Στην Ελλάδα έγκλημα με αποκλειστική χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή διαπράχτηκε για πρώτη φορά στις αρχές της δεκαετίας του '90, όταν πλαστογράφοι, κάνοντας χρήση πολύ καλών και εξελιγμένων για την εποχή υπολογιστών και scanner, παρήγαγαν τα πρώτα πλαστά χαρτονομίσματα σε δραχμές. Ένα εξελιγμένο έγκλημα για την εποχή εκείνη ήταν επίσης η χρήση προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή για την κατάρτιση πλαστών πιστωτικών καρτών.

Το πρώτο έγκλημα στην Ελλάδα με χρήση υπολογιστή και Διαδικτύου ήρθε λίγο αργότερα. Νεαρός άντρας, μετά τη διακοπή της ερωτικής του σχέσης, εισήλθε στο Διαδίκτυο μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και δημιούργησε σε ιστοσελίδα γνωριμιών ερωτικό προφίλ της πρώην συντρόφου του (εν αγνοία της, φυσικά) με όλα τα στοιχεία της. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η κοπέλα να δέχεται τηλεφωνήματα και ενοχλήσεις στην οικία της από διάφορους

χρήστες του Διαδικτύου, οι οποίοι είχαν διαβάσει την ερωτική αγγελία και επιθυμούσαν να τη γνωρίσουν.

Η σαφής διαφοροποίηση του εγκλήματος με ηλεκτρονικό υπολογιστή από αυτό που διαπράττεται με τη χρήση υπολογιστή και Διαδικτύου δικαιολογεί και τη διαφοροποίηση στην ποινική αντιμετώπιση καθενός από τα εν λόγω εγκλήματα. Εδώ, όμως, πρέπει να σημειώσουμε ότι πολύ συχνά το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο αποδεικνύεται ελλιπές και μερικοί δράστες «τη γλιτώνουν» ακριβώς γι' αυτό το λόγο. Κατά κανόνα, η νομοθεσία έπεται των διαδικτυακών εγκλημάτων και συχνά, παρόλο που είναι φανερό ότι έχουμε μια εγκληματική συμπεριφορά, δεν μπορούμε να την υπαγάγουμε σε κάποιον κανόνα δικαίου.

Αν μπορούσαμε να συνοψίσουμε τα βασικότερα χαρακτηριστικά του εγκλήματος μέσω Διαδικτύου, τα οποία το διαφοροποιούν από το συμβατικό έγκλημα, θα καταλήγαμε στα εξής (είτε αθροιστικά είτε εν μέρει): η ταχύτητα και η ευκολία με την οποία τελείται, η εξάπλωση των αποτελεσμάτων του σε πολλά κράτη (κάτι που καθιστά αδύνατη την ακριβή αποτίμηση της συνολικής επελθούσας ζημίας), η απουσία ιχνών με τη συμβατική έννοια της λέξης (π.χ. δακτυλικά αποτυπώματα), η μη αναγκαιότητα φυσικής παρουσίας του δράστη σε συνδυασμό με την ευκολία διαφυγής του και, τέλος, η ανάγκη για υψηλού επιπέδου εξειδικευμένες γνώσεις τόσο από την πλευρά του δράστη όσο και από την πλευρά αυτών που το ερευνούν.

Από το 1995 έως και σήμερα είχα την επαγγελματική ευκαιρία να είμαι ο πρώτος αστυνομικός στη χώρα μας που ασχολήθηκε με το έγκλημα που διαπράττεται μέσω υπολογιστή στο Διαδίκτυο. Οι εμπειρίες που έχω αποκτήσει από τη διερεύνηση των διαδικτυακών εγκληματικών πράξεων είναι τεράστιες και το βάρος των ευθυνών μου απέναντι στην κοινωνία και την Πολιτεία, η οποία μου εμπιστεύτηκε αυτή τη θέση, μεγάλο.

Με τη βοήθεια της δεκαοχτάχρονης εμπειρίας μου θα προσπαθήσω να προσεγγίσω με ακρίβεια τις μορφές εγκληματικότητας μέσω Διαδικτύου που έχουν εμφανιστεί μέχρι σήμερα στη χώ-

ρα μας. Παράλληλα, θα αναφερθώ σε στοχευμένες διαδικτυακές συμπεριφορές, οι οποίες προξένησαν υψηλό κίνδυνο σε διάφορες δραστηριότητες της ζωής μας. Επιγραμματικά, οι μορφές εγκληματικότητας με τις οποίες έχει ασχοληθεί μέχρι σήμερα η Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος στη χώρα μας είναι οι εξής:

- Παιδική πορνογραφία.
- Εγκλήματα περί τα ήθη.
- Απάτες μέσω Διαδικτύου – Πιστωτικές κάρτες – Εγκλήματα κυβερνοεμπορίου.
- Cracking και hacking.
- Διακίνηση/πειρατεία λογισμικού.
- Διακίνηση ναρκωτικών.
- Παραβίαση προσωπικών δεδομένων.
- Cyberbullying.

1.1. Παιδική πορνογραφία

Το άκουσμα και μόνο της φράσης «παιδική πορνογραφία» προκαλεί σε πρώτη φάση έντονη εσωτερική ταραχή σε έναν υγιή άνθρωπο και κατόπιν, ανάλογα με τα βιώματά του, μπορεί να του γεννήσει ανάμεικτα συναισθήματα απελπισίας για τα αθώα θύματα, αποστροφής, οργής, γιατί όχι και στιγμιαίου μίσους προς όλα αυτά τα άτομα που ασκούν βία και κακοποιούν παιδιά. Όλα τα παραπάνω συναισθήματα τα βιώνω ο ίδιος εδώ και αρκετά χρόνια και δε χωρεί αμφιβολία πως είναι πολύ δύσκολο –από συναισθηματική άποψη– να προσεγγίσει κανείς το κακοποιημένο παιδί αλλά και το άτομο που το κακοποιεί. Οι εντάσεις και οι συναισθηματικές τάσεις που δημιουργούνται στον ψυχικό κόσμο του ερευνητή των εν λόγω εγκληματικών πράξεων είναι τέτοιες που μόνο με δυνατή πίστη και κατάλληλη ψυχική άσκηση μπορεί να αποφύγει τα ψυχικά κατάλοιπα που αφήνουν με τον καιρό.

Στην Ελλάδα έχουμε ένα μεγάλο πλεονέκτημα σε σχέση με άλ-

λες χώρες. Μέχρι τη στιγμή που γράφεται αυτό το βιβλίο, δεν υπάρχουν οργανωμένα κυκλώματα παραγωγής υλικού παιδικής πορνογραφίας. Ας σημειώσουμε στο σημείο αυτό ότι, μετά τα όπλα και τα ναρκωτικά, η παιδική πορνογραφία έρχεται τρίτη παγκοσμίως σε οικονομικό τζίρο, με ετήσια κέρδη που ξεπερνούν τα 3 δισ. ευρώ. Επιπλέον, σχεδόν ένα στα δύο εγκλήματα μέσω Διαδικτύου αφορούν την παιδική πορνογραφία.

Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια που διενεργείται και στην Ελλάδα η διακίνηση, και ενίοτε εμπορία, μέσω Διαδικτύου υλικού παιδικής πορνογραφίας έχουν εντοπιστεί και οδηγηθεί ενώπιον των δικαστικών αρχών εφτακόσιοι δέκα συμπολίτες μας, άλλοι για κατοχή και διακίνηση και άλλοι για on-line εμπορία υλικού παιδικής πορνογραφίας. Οι δράστες που έχουν εντοπιστεί καλύπτουν ένα ευρύτατο ηλικιακό φάσμα, από δεκαπέντε έως εβδομήντα δύο χρόνων.

Υπάρχουν ιστοσελίδες στο Διαδίκτυο όπου παιδόφιλοι συναντιούνται on-line και σε τακτά χρονικά διαστήματα. Μέσα από τέτοιου είδους ιστοσελίδες οι παιδόφιλοι κακοποιούν παιδιά σε δημόσια θέα μέσω webcam. Η θέαση γίνεται σε πραγματικό χρόνο (real time) από διάφορα μέρη του κόσμου κατόπιν συνεννόησης και, παράλληλα, πληρωμής, η οποία πραγματοποιείται με διάφορους τρόπους ταχυμεταφοράς χρημάτων. Η διαδικτυακή αυτή συμπεριφορά μιας ομάδας ατόμων (παιδόφιλων), οι οποίοι είναι ταυτόχρονα και χρήστες του Διαδικτύου, είναι υψηλού κινδύνου και δυστυχώς κάποια κακοποιημένα παιδιά παραμένουν αγνοούμενα για πάντα.

Οι παιδόφιλοι-αρπακτικά είναι συνήθως άτομα υπεράνω πάσης υποψίας, μορφωμένοι, επιφανείς, οικονομικά ευκατάστατοι, οι οποίοι πιθανόν να έχουν και δική τους οικογένεια, φιλήσυχoi, ευυπόληπτοι πολίτες, για παράδειγμα, διαπρεπείς επιστήμονες, δάσκαλοι, επιχειρηματίες κ.ά., που *δε διατάζουν να εκμεταλλευτούν τη θέση τους και ενίοτε τη σχέση τους (συγγενείς) με τα παιδιά για να ικανοποιήσουν το αρρωστημένο πάθος τους.*

Στην Ελλάδα τιμωρείται και η κατοχή αρχείων παιδικής πορ-